

The role of self-complexity, evaluative self-organization, and self-concept clarity in predicting cognitive flexibility in Afghan immigrant adolescents

Morteza Delavarpouraghdam¹ , Alireza Moradi^{2,3*} , Jafar Hasani², Robabeh Nouri⁴

1. PhD Candidate of Health Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran
2. Professor of Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran
3. Institute for Cognitive Science Studies, Tehran, Iran
4. Associate Professor of Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran

Abstract

Introduction: Immigrant adolescents are one of the most vulnerable social strata; thus, investigating the factors contributing to improving this group's adjustment is crucial. This study aimed to predict cognitive flexibility based on the structural properties of the self.

Methods: Three properties of structural self, consisting of self-complexity, self-concept clarity, and self-organization were used as predictor variables, and cognitive flexibility as a criterion variable entered into the study. The statistical population included all literate Afghan immigrant adolescents in Iran aged 11 to 19. A sample of 147 adolescents (Mean=14.56, SD=2.35) from four cities (Tehran, Qom, Semnan, and Mashhad) was selected by convenience sampling. The Self-Descriptive Attribution-Sorting Task Linville (1985), the Self-concept Clarity Scale Campbell (1996), and the Wisconsin Card Sorting Test (WCST) (1993) were used to collect data. Data analysis was performed using SPSS-22 software by the stepwise multiple regression method.

Results: According to the regression analysis results, structural properties of self, self-concept clarity, and evaluative self-organization could play a role in predicting cognitive flexibility. They predicted 10.8% of completed categories measure and 11.7% Total incorrect measure of WCST. Among predictor variables, evaluative self-organization could predict 4.9% perseverative errors measure of WCST.

Conclusion: According to the present study's results, two properties of structural self, including self-concept clarity and evaluative self-organization are associated with cognitive flexibility in Afghan immigrant adolescents and are able to predict it; subsequently, they can be accounted for in planning to enhance adjustment.

Received: 2 May. 2022

Revised: 17 Jul. 2022

Accepted: 1 Aug. 2022

Keywords

Cognitive flexibility
Self-complexity
Self-concept clarity
Evaluative self-organization

Corresponding author

Alireza Moradi, Professor of Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Kharazmi University, Institute for Cognitive Science Studies, Tehran, Iran

Email: Moradi@khu.ac.ir

doi.org/10.30514/icss.24.3.164

Citation: Delavarpouraghdam M, Moradi A, Hasani J, Nouri R. The role of self-complexity, evaluative self-organization, and self-concept clarity in predicting cognitive flexibility in Afghan immigrant adolescents. *Advances in Cognitive Sciences*. 2022;24(3):164-178.

Extended Abstract

Introduction

Immigrant adolescents are considered to be an extremely vulnerable group who are at increased risk for a range of psychological problems. On the other hand, the increase in the number of immigrants may potentially impose sub-

stantial pressure on mental health services in the country they are hosting. The current situation in Afghanistan makes it likely that Iran is facing a new wave of immigrants, warranting more knowledge about facilitating

and promoting the immigrant adolescent's positive adaptation. Cognitive flexibility refers to the mental ability that enables immigrant adolescents to adjust effectively to changing environmental demands and switch between cognitive strategies. Considering that few studies have been done in this regard with the variables studied in this study at present; thus, the purpose of this study was to investigate the role of structural properties of self, consisting of self-complexity, self-concept clarity, and evaluative self-organization in the cognitive flexibility of Afghan immigrant adolescents in Iran.

Methods

The research method was descriptive correlational, analyzing the relationship between research variables. Three properties of structural self, consisting of self-complexity, self-concept clarity, and self-organization, were used as predictor variables, and cognitive flexibility as criterion variable entered into the study. The statistical population included all male and female Afghan immigrant adolescents in Iran aged 11 to 19. The sample of this study included 147 adolescents from four cities (Tehran, Qom, Semnan and, Mashhad) who were selected by convenience sampling. Inclusion criteria for participation were: having the ability to read and write and informed consent to participate in the research. Furthermore, the criteria for exclusion were: history of psychiatric disorder, severe cognitive disability, and sight/hearing problems affecting a person's ability to communicate with the researcher. In order to observe the ethical principles of the research, all subjects received information about the research. They were assured that all information would remain confidential and only be used for research purposes. Written informed consent and verbal assent were obtained from immigrant adolescents and their parents. This study was approved by the Medical Ethics Committee of the Kharazmi University Regional Research Ethics

Committee (protocol number: IR.KHU.REC.1399.041). The Self-Descriptive Attribution-sorting Task, the Self-Concept Clarity Scale, and the Wisconsin Card Sorting Test (WCST) were used. In this study, Data analysis was performed by descriptive statistical methods (mean, standard deviation), conventional correlation, and multiple regressions to measure the research variables. In this study, a significance level of less than 0.05 was considered. Lastly, data were analyzed using SPSS-24 software.

Results

Of 147 participating adolescents, 80 were girls, and 67 were boys. The mean and standard deviation of the age of male adolescents (14.13, 2.12) and female adolescents (14.93, 2.48) were obtained. Besides, the mean and standard deviation of the total age of adolescents was 14.56 and 2.35. Most participants in the study (76.2%) were second-generation immigrants who were born in Iran or who immigrated to Iran before age 6. The results showed the relationship between evaluative self-organization and total number of errors (TNE) ($P < 0.05$, $r = -0.25$), evaluative self-organization with number of perseverative errors (NPE) ($P < 0.05$, $r = -0.22$), evaluative self-organization with number of completed categories (NCC) ($P < 0.05$, $r = 0.25$), self-concept clarity with TNE ($P < 0.05$, $r = -0.22$), self-concept clarity and NPE ($P < 0.05$, $r = -0.19$), and self-concept clarity with NCC ($P < 0.05$, $r = 0.20$) were significant. The highest correlation coefficient was between evaluative self-organization with TNE and NCC (-0.25). According to the regression analysis results, among structural properties of self, self-concept clarity and evaluative self-organization could play a role in predicting cognitive flexibility. They predicted 10.8% of Completed Categories measure ($P < 0.01$) and 11.7% Total Incorrect measure ($P < 0.001$) of WCST. Among predictor variables, evaluative self-organization could predict a 4.9% Perseverative Errors measure ($P < 0.01$) of WCST. The relationship between self-com-

plexity and cognitive flexibility was not significant. The result revealed that evaluative self-organization (compartmentalization vs. integration) has the highest predictive power among the properties of the structural self.

Conclusion

In summary, the present study's results revealed that self-concept clarity and evaluative self-organization—two properties of structural self—have a significant relationship with cognitive flexibility. According to the present study's results, paying attention to the structural properties of the self can contain valuable points to improve cognitive flexibility. These findings suggest that increasing the level of self-concept clarity and compartmentalization of self-organization may promote adjustment and better performance in Afghan immigrant adolescents when faced with the stressful challenges of immigration. Therefore, according to the importance of immigrants' adaptation and the role of structural self in predicting cognitive flexibility, it is necessary to develop specific, codified, and accurate programs to create a suitable environment for immigrant adolescents to engage in more social roles, relations, and activities. In addition, promoting more apparent positive and negative self-knowledge could enhance skills to effectively switch between conflicting contextualized identities. This study has some limitations that future research should be taken into consideration. The first one regards the cross-sectional nature of the study. In future research, the use of longitudinal design will help.

Among the research limitations, this research could mention the limited population, the cross-sectional statistical sample of the research, contradictory remarks about the validity and reliability of the Linville H index, the impossibility of examining all the other variables playing a role in this process, and self-report measure for self-concept clarity. Therefore, the use of longitudinal studies, the search for a more valid and reliable index for self-com-

plexity, the comparison with different groups such as native adolescents, the expansion of the statistical population and sample, and examine the mediation and moderation role of other potential variables such as acculturation strategies, emotion regulation, and personality types can more appropriately explain the relationship.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

In order to comply with the ethical principles of the research, all subjects received information about the research. They were assured that all information would remain confidential and only be used for research purposes. Written informed consent and verbal assent were obtained from immigrant adolescents and their parents. This study was approved by the Medical Ethics Committee of the Kharazmi University Regional Research Ethics Committee (protocol number: IR.KHU.REC.1399.041).

Authors' contributions

Morteza Delavarpouraghdam: Participated in the implementation of the research, data collection, initial writing of the article, and analysis and review of the results. Alireza Moradi: The corresponding author and guide for the implementation stages of the research and revision of the article. Jafar Hasani: Participated in the research article's analysis. All authors discussed the results and participated in editing the final version of the article.

Funding

This research was carried out with the financial support of the Iran National Science Foundation (INSF) with project number 96005280.

Acknowledgments

In the end, the authors are grateful to the Association for Protection of Refugees & Children HAMI in Tehran,

Qom, Mashhad, and Semnan, and all those who have facilitated the implementation of the research.

Conflict of interest

The authors declared no conflict of interest.

نقش پیچیدگی خود، ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره و وضوح خودپنداره در پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی در نوجوانان مهاجر افغان

مرتضی دلاورپور اقدم^۱ (ID)، علیرضا مرادی^{۲*} (ID)، جعفر حسینی^۳، ربابه نوری^۴

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی سلامت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
۲. استاد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
۳. موسسه آموزش عالی علوم شناختی، تهران، ایران
۴. دانشیار روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: نوجوانان مهاجر از آسیب‌پذیرترین قشرهای اجتماعی بوده و بررسی عواملی که به ارتقای سازگاری این گروه کمک کند حائز اهمیت است. این پژوهش با هدف پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی بر مبنای ویژگی‌های خود ساختاری انجام شد.

روش کار: این مطالعه از نوع همبستگی بود. سه ویژگی خود ساختاری شامل پیچیدگی خود، وضوح خودپنداره و ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره به عنوان متغیرهای پیش‌بین و انعطاف‌پذیری شناختی به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شدند. جامعه آماری شامل تمام نوجوانان مهاجر افغان با سواد خواندن و نوشتن در دامنه سنی ۱۱ تا ۱۹ سال که در ایران سکونت دارند بود. نمونه‌ای به حجم ۱۴۷ نفر از چهار شهر تهران، قم، سمنان و مشهد به شیوه نمونه‌گیری نوع در دسترس وارد مطالعه شدند. برای گردآوری داده‌ها از تکلیف دسته‌بندی اسنادهای خود توصیفی Linville (۱۹۸۵)، مقیاس وضوح خودپنداره Campbell (۱۹۹۶) و آزمون دسته‌بندی کارت‌های ویسکانسین (۱۹۹۳) استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS-22 و با استفاده از روش تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام انجام شد.

یافته‌ها: با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون از میان ویژگی‌های خود ساختاری، دو ویژگی وضوح خودپنداره و ساختار ارزش‌گذاری می‌توانند در پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی نقش داشته باشند. این دو ویژگی در مجموع توانستند ۱۰/۸ درصد از واریانس شاخص تعداد طبقات تکمیل شده و ۱۱/۷ درصد از واریانس شاخص تعداد پاسخ‌های منفی آزمون ویسکانسین را تبیین کنند. از بین ویژگی‌های خود ساختاری صرفاً ساختار ارزش‌گذاری توانست در مجموع ۴/۹ درصد از واریانس شاخص تعداد خطاهای درج‌ماندگی را پیش‌بینی کند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج، دو ویژگی خود ساختاری شامل وضوح خودپنداره و ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره با انعطاف‌پذیری شناختی نوجوانان مهاجر افغان مرتبط بوده و قادر به پیش‌بینی آن هستند که می‌توانند در برنامه‌ریزی برای ارتقا سازگاری، آنها را مدنظر قرار داد.

دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۲

اصلاح نهایی: ۱۴۰۱/۰۴/۲۶

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۰

واژه‌های کلیدی

انعطاف‌پذیری شناختی
پیچیدگی خود
ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره
وضوح خودپنداره

نویسنده مسئول

علیرضا مرادی، استاد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه خوارزمی، موسسه آموزش عالی علوم شناختی، تهران، ایران

ایمیل: Moradi@khu.ac.ir

doi.org/10.30514/icss.24.3.164

مقدمه

اضطرابی شیوع بالایی پیدا می‌کند (۱). روند افزایشی مهاجرت، جهان را با یک چالش اساسی در ابعاد گوناگون روبه‌رو کرده که یکی از این چالش‌ها در بعد روان‌شناختی مطرح است. در این راستا، علاقه به شناخت و بررسی متغیرهای موثر بر پیامدهای روان‌شناختی این گروه از نوجوانان به ویژه ارتقای توانایی آنها برای انعطاف‌پذیری و سازگاری مثبت با جامعه مقصد، از اهمیت زیادی برخوردار است.

نوجوانان مهاجر از جمله آسیب‌پذیرترین قشرها به شمار می‌روند چرا که دو هویت بالقوه آسیب‌پذیر را با خود حمل می‌کنند: هویت نوجوانی و هویت مهاجر بودن. از طرفی به دلیل در اقلیت بودن و محرومیت نسبی در جامعه مقصد با عوامل خطر بیرونی بیشتری مواجه هستند و از سویی دیگر به دلیل بحران هویتی ناشی از دوره نوجوانی به ویژه در شرایط مهاجرت، بروز برخی آشفتگی‌های هیجانی مانند افسردگی و

خودپنداره ساختار گسترده‌ای از اطلاعات است که در آن ادراک افراد از خودشان به شکل طبقات معناداری با عنوان جنبه‌های خود (Self-aspects) گروه‌بندی می‌شوند. جنبه‌های خود به شکل ساختارهای شناختی مفهوم‌سازی می‌شوند که شامل مجموعه‌ای از اسنادها درباره خود است (۱۷). هرچه تعداد جنبه‌های خود که اسنادهای مشترک کمتری دارند بیشتر باشد، پیچیدگی خود (Self-complexity) بیشتر است. پیچیدگی خود می‌تواند در پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی نقش داشته باشد. نوجوان مهاجری که نقش‌ها، روابط و موقعیت‌های مختلفی را تجربه می‌کند، چنانچه یکی از این هویت‌ها تحت تاثیر رویدادی منفی قرار گیرد می‌تواند از هویت‌های جایگزین برای جبران آن بهره ببرد (۱۸). نتایج مطالعات نشان داده پیچیدگی شناختی به افزایش انعطاف‌پذیری شناختی منجر می‌شود زیرا افزایش جنبه‌های خود متمایز به فرد کمک می‌کند میان ملزومات مختلفی که نقش‌ها و موقعیت‌ها از او طلب می‌کند تمایز کارآمدتری قائل شود و به این ملزومات به گونه‌ای مناسب‌تر پاسخ دهد (۱۹). از طرفی، Rafaeli-Mor و Steinberg (۲۰۰۲) (۲۰) و Donahue و همکاران (۱۹۹۳) (۲۱) معتقدند بهترین مشخصه افرادی که نمره بالایی در شاخص پیچیدگی خود کسب می‌کنند چندپارگی (Fragmentation) و نه پیچیدگی است. در دیدگاه ایشان، افرادی که از جنبه‌های خود متعدد و متمایز برخوردارند دارای گسست نقش (Role diffusion) هستند که برعکس تاثیر منفی بر پیامدهای روان‌شناختی دارد (۲۰، ۲۱).

ویژگی دیگری از خود ساختاری که ممکن است در انعطاف‌پذیری شناختی نقش داشته باشد ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره (Evaluative self-organization) است که به نحوه ارزش‌گذاری اسنادها در درون جنبه‌های خود اشاره دارد (۲۲). بر طبق مدل Showers، ساختار ارزش‌گذاری اسنادها در یک پیوستار قرار دارد که در یک سمت آن اسنادها به شکل تفکیک شده (Compartmentalization) و در سمت دیگر به شکل آمیخته (Integrated) توزیع شده‌اند (۲۳). بنا بر نظر Showers چنانچه اسنادهای خود توصیفی مثبت و منفی، در هر یک از جنبه‌های خود، به صورتی مجزا از یکدیگر توزیع شده باشند ساختار خودپنداره را تفکیک شده و چنانچه جنبه‌های خود شامل ترکیبی از اسنادهای مثبت و منفی باشد گفته می‌شود خودپنداره فرد از ساختار ارزش‌گذاری آمیخته برخوردار است. به عقیده وی، چنانچه فرد اهمیت بیشتری برای جنبه‌های خود مثبت قائل باشد ارزیابی او از نوع تفکیک شده مثبت و چنانچه جنبه‌های خود منفی را مهم‌تر ادراک کند، ارزیابی او به شکل تفکیک شده منفی است. او نشان داد چگونه

انعطاف‌پذیری نوجوانان مهاجر در جامعه مقصد از جنبه‌های مختلف اجتماعی (۲، ۳)، هیجانی (۴)، فرهنگی (۵) و شناختی مورد مطالعه قرار گرفته است. مطالعه حاضر به بررسی وجه شناختی این سازه یعنی انعطاف‌پذیری شناختی (Cognitive flexibility) پرداخت. انعطاف‌پذیری شناختی به مهارت‌های شناختی اشاره دارد که سازگاری فرد را بهبود می‌بخشد (۶، ۷). شناسایی و تغییر راه‌حل‌های جایگزین، حل مسائل غیرمنتظره و سازگاری موثر با شرایط محیطی مختلف، مجموعه مهارت‌هایی هستند که از طریق انعطاف‌پذیری شناختی به دست می‌آیند (۸). افراد مهاجر در بسیاری اوقات ممکن است با دو نظام معنایی فرهنگی، ارزش‌ها و انتظارات متعارض روبه‌رو باشند و برای کسب هویت، مدام تصمیم بگیرند که آیا خودپنداره اصلی را حفظ و یا خودپنداره جدیدی ایجاد کنند (۹). در این شرایط، نوجوانانی که دارای انعطاف‌پذیری شناختی بالاتری هستند، به منظور سازگاری با شرایط محیطی در حال تغییر از انگیزه و خودکارآمدی بیشتری برخوردارند و بهتر می‌توانند با پذیرش و تلفیق دیدگاه‌های متعارض به سمت حل تعارض گام بردارند (۱۰). چندین مطالعه نشان داده که نوجوانان مهاجر در مقایسه با همسالان خود در جامعه میزبان، از انعطاف‌پذیری شناختی بیشتری برخوردارند زیرا به طور مداوم در تلاشند تا تعارضات بالقوه ناشی از مواجهه با دو فرهنگ متعارض را حل و مدیریت کنند (۱۱-۱۳). ارزیابی دقیق سازوکار زیربنایی و شناخت عوامل پیش‌بین انعطاف‌پذیری شناختی به درک بهتر این ارتباط کمک می‌کند.

با وجود بررسی عوامل زیربنایی تاثیرگذار بر انعطاف‌پذیری شناختی از جنبه‌های مختلف، نقش ویژگی‌های ساختاری خودپنداره مورد غفلت قرار گرفته و بیشتر پژوهش‌ها اغلب بر محتوا و فرآیند خودپنداره متمرکز بوده‌اند (۱۴). به عنوان نمونه Gunduz و Bulent (۲۰۱۳) در مطالعه خود نشان دادند که باورهای غیرمنطقی خودپنداره با انعطاف‌پذیری شناختی کمتر، مرتبط است (۱۵) و یا Splegler و Leyendecker (۲۰۱۷) دریافت نوجوانانی که در فرآیند فرهنگ‌پذیری می‌کوشند محتویات دو فرهنگ را به میزانی برابر بپذیرند از انعطاف‌پذیری شناختی بیشتری برخوردارند (۱۶). نقش عواملی از قبیل نحوه سازمان‌دهی محتویات، ارتباط و ثبات آنها در طی زمان که به ویژگی‌های ساختاری خودپنداره مرتبط هستند کمتر مورد توجه پژوهش‌های خودپنداره بوده است. هدف مطالعه حاضر این بود که نشان دهد بخشی از انعطاف‌پذیری شناختی را می‌توان به وسیله مولفه‌های خود ساختاری تبیین کرد. بدین منظور در این پژوهش، سه ویژگی اصلی خود ساختاری مورد مطالعه قرار گرفت که عبارتند از: (۱) پیچیدگی خود، (۲) ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره (۳) و وضوح خودپنداره.

(۳۱). از طرفی شرایط حال حاضر افغانستان احتمالاً ایران را با موجی از مهاجرین جدید مواجه خواهد ساخت، لذا با توجه به روند افزایشی مهاجرین نوجوان افغان در ایران و تاثیری که بر جامعه ایران می‌گذارد، توجه به عملکرد و ارتقای توانایی آنها برای سازگاری مثبت با محیط حائز اهمیت اساسی است. با در نظر گرفتن مطالب فوق و همچنین با توجه به این که تاکنون نقش ویژگی‌های ساختاری خودپنداره بر عملکرد شناختی نوجوانان مهاجر افغان در ایران مورد بررسی قرار نگرفته است، پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش این ویژگی‌ها بر انعطاف‌پذیری شناختی این گروه بود. اهمیت کاربردی مطالعه حاضر این است که چنانچه نشان دهد بین ویژگی‌های ساختاری خودپنداره و انعطاف‌پذیری شناختی در نوجوانان مهاجر افغان در ایران رابطه وجود دارد، تمرکز بر خود ساختاری می‌تواند به عنوان هدف مداخلاتی مرتبط با ارتقای انعطاف‌پذیری شناختی مد نظر قرار گیرد. در این راستا هدف این پژوهش این بود که نحوه سازمان‌دهی خودپنداره نوجوانان مهاجر افغان در ایران از نظر سه ویژگی ساختاری مهم شامل پیچیدگی خود، وضوح خودپنداره و ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره شناسایی و ارتباط آنها با سازه انعطاف‌پذیری شناختی مشخص شود.

روش کار

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه نوجوانان مهاجر افغان ساکن ایران که در سال ۱۴۰۰ در یکی از مدارس یا مراکز حمایت از مهاجرین افغان واقع در شهرهای تهران، قم، مشهد و سمنان مشغول تحصیل بودند. بر طبق دیدگاه Stevens در تحلیل رگرسیون چندگانه، باید به ازای هر متغیر پیش‌بین، ۱۵ مورد در نظر گرفت (۳۲)، با این حال، در صورتی که به ازای هر متغیر پیش‌بین تقریباً ۳۰ شرکت‌کننده وجود داشته باشد، محقق توان بهتری برای نمایان ساختن یک اندازه اثر کوچک خواهد داشت. بدین منظور از بین جامعه آماری مذکور ۱۴۷ نفر با دامنه سنی ۱۱ تا ۱۹ سال به شکل نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک ورود به پژوهش داشتن سواد لازم برای خواندن و نوشتن در دامنه سنی ۱۱ تا ۱۹ سال بود. ملاک‌های خروج نیز عبارت بودند از: ابتلا به اختلال روان‌شناختی مانند روان‌پریشی و مشکلات بینایی یا شنوایی که رابطه با آزمونگر را مختل سازد. داده‌ها در بازه زمانی اسفند ۱۳۹۹ تا مهر ۱۴۰۰ جمع‌آوری گردید. به منظور رعایت موازین اخلاقی در پژوهش با هماهنگی مسئولین مراکز و مدارس، از والدین نوجوانان و نوجوانان رضایت برای شرکت در مطالعه گرفته شد. همچنین پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.KHU.REC.1399.041 در کمیته اخلاق پزشکی و زیستی

ساختار خودپنداره افراد تحت شرایط فشارزا به سمت ساختار تفکیک شده مثبت تمایل پیدا کرده و در نتیجه به تقویت این ساختار کمک می‌کند. هنگامی که یک جنبه خود که فرد به صورت اسنادهای منفی ادراک می‌کند فعال می‌شود، خود ساختاری تفکیک شده به عنوان یک سازوکار دفاعی باعث می‌شود فرد از طریق جابه‌جایی به جنبه خود دارای اسنادهای مثبت، از باورهای منفی اجتناب کند (۲۳). از این منظر به نظر می‌رسد نوجوانان مهاجر افغان نیز تمایل داشته باشند از ساختار خودپنداره تفکیک شده مثبت (سازوکار دفاعی) استفاده کنند. مطالعه حاضر، جابه‌جا شدن بین جنبه‌های خود در تکلیف دسته‌بندی اسنادهای Linville را مشابه با جابه‌جا شدن در تکالیف مرتبط با انعطاف‌پذیری شناختی در نظر می‌گیرد. گاهی اوقات لازم است در زندگی روزمره از یک جنبه خود که محیط فعلی دیگر آن را طلب نمی‌کند به نفع جنبه دیگری چشم‌پوشی کنیم. تجربیاتی که احتمالاً در تقویت و بهبود جابه‌جایی بین جنبه‌های خود در زندگی روزمره موثر هستند ممکن است بازدارنده و تغییر تکلیف در یک سطح شناختی پایه را نیز بهبود بخشند (۲۴). برابر بررسی‌های انجام شده توسط پژوهشگران تاکنون پژوهشی که به طور مستقیم رابطه میان ساختار ارزش‌گذاری و انعطاف‌پذیری شناختی را مطالعه کند پیدا نشد.

از دیگر ویژگی‌های خود ساختاری مرتبط با انعطاف‌پذیری شناختی، وضوح خودپنداره است. وضوح خودپنداره نشان می‌دهد تا چه میزان باورهای افراد درباره خود واضح، روشن، دارای تعریف معتبر، ثابت و پایا در گذر زمان هستند. به علاوه میزان اطمینان فرد نسبت به ارزیابی که از خودپنداره می‌کند نیز از طریق وضوح خودپنداره سنجیده می‌شود (۲۵). مطالعات نشان می‌دهند بین وضوح خودپنداره و سازگاری روان‌شناختی همبستگی مثبت وجود دارد (۲۶، ۲۷). وضوح خودپنداره بالاتر موجب می‌گردد که نوجوان با شناخت بهتر خود، به گونه‌ای باثبات‌تر و منعطف‌تر در روابط و اهداف خود درگیر شود (۲۸). برعکس افراد با وضوح پایین خودپنداره، معیار درونی باثباتی که با آن خود را ارزیابی کنند ندارند و این امر موجب می‌شود یک حس غیر قابل پیش‌بینی بودن درباره خود را تجربه کنند. در این موقعیت عدم اطمینان، اغلب اوقات واکنش‌های هیجانی شدید و نامناسبی رخ می‌دهد و به مهارت‌های تنظیم هیجان که لازمه سازگاری روان‌شناختی است آسیب می‌زند (۲۹، ۳۰).

گرچه از تعداد مهاجرین افغان در ایران اطلاع دقیقی در دست نیست اما برآوردها تخمین می‌زنند که حدود ۱/۵ میلیون مهاجر دارای مدرک و حدود یک میلیون مهاجر فاقد مدرک در ایران از کشور افغانستان هستند

دانشگاه خوارزمي به تصويب رسيد. ابزار پژوهش شامل موارد زير بود.

مقياس وضوح خودپنداره (Self-concept clarity (SCC): اين پرسشنامه توسط Campbell (۱۹۹۶) براي سنجش سازه وضوح خودپنداره تدوين شده است. اين مقياس ۱۲ ماده دارد که نمره گذاري پاسخ ها در يك طيف ليکرت پنج قسمتي از ۱ (به شدت مخالفم) تا ۵ (به شدت موافقم) نمره گذاري مي شود. دامنه نمرات در اين مقياس بين ۱۲ تا ۶۰ است. نمرات بالاتر بيانگر آن است که فرد از وضوح خودپنداره بيشتري برخوردار است. Campbell و همكاران ضريب آلفاي کرونباخ اين مقياس را ۰/۸۵ و اعتبار بازآزمائي را ۰/۷۰ گزارش کرده اند (۲۲). ضريب آلفاي کرونباخ اين پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۷۸ به دست آمد. نسخه فارسي پرسشنامه وضوح خودپنداره در ايران توسط رضيان و همكاران (۱۳۹۸) هنجاريابي شد (۳۳). از آنجايي که مقياس وضوح خودپنداره داراي طيف ليکرت ۵ درجه اي است همساني دروني اين ابزار با استفاده از روش آلفاي کرونباخ محاسبه شد که برابر با ۰/۸۳ به دست آمد. از تحليل عملي انجام شده براي جامعه ايراني نيز يك عامل براي اين مقياس يافت شد. عامل به دست آمده ۶۳/۲ درصد واريانس نمرات شرکت کنندگان در اين پرسشنامه را تبیین کرد. همچنين تمامی ۱۲ مولفه پرسشنامه با ضرابي در دامنه ۰/۴۴ تا ۰/۷۸ بر اين عامل بارگيري شد (۳۳).

تکليف دسته بندي اسنادهاي خود توصيفي (Linville) task (Self-descriptive attribution-sorting): تکليف دسته بندي کارت هاي خود توصيفي براي سنجش پيچيدگي و ساختار ارزش گذاري خودپنداره، ابتدا توسط Zajonc (۱۹۶۰) طراحي و سپس توسط Linville (۱۹۸۵) بسط داده شد. در پژوهش حاضر از نسخه Barsezak (۲۰۰۳) استفاده شده که عبارات اسنادي ارائه شده به مشارکت کنندگان به جای کارت در يك برگه فهرست شده اند. در اين تکليف به هر پاسخ دهنده ۱۰ برگه مشابه داده می شود که در قسمت بالای آنها کادري با عنوان جنبه خود قرار دارد. از مشارکت کنندگان خواسته می شود تا آنجا که می توانند جنبه هاي مختلف زندگي شامل نقش ها و روابط، فعاليت ها، موقعيت هاي مکاني و شرايط هيچاني خود را توليد و هر يك از اين جنبه ها را در هر برگه جداگانه در کادر "جنبه خود" ثبت کنند. هر برگه شامل فهرستی از ۴۸ عبارت اسنادي است که نيمي از آنها يك صفت مثبت (مثلا باهوش) و نيمي ديگر صفت منفي (مانند بي کفايت) را منعکس می کنند. پس از توليد جنبه هاي خود، از افراد خواسته می شود در هر برگه دور عباراتي که فکر می کنند آنها را

در آن جنبه زندگي بهتر توصيف می کند دايره بکشند. براي اندازه گيري شاخص نحوه توزيع اسنادهاي مثبت و منفي در درون جنبه هاي خود از ضريب فاي (يا ۷ کرامر) که بر مبنای آماره خي دو است استفاده می شود. آماره خي دو پس از نرمال سازي به شکل ضريب فاي تبديل می شود:

$$\emptyset = \sqrt{\frac{\chi^2}{N}}$$

دامنه نمرات فاي بين صفر و يك متغير است. ضريب فاي زماني صفر می شود که آميختگي به شکل کامل رخ می دهد و از طرفي ضريب فاي هنگامي که تفکيک به طور کامل اتفاق می افتد مقدار يك را خواهد داشت. بنا بر توصيه Showers و Kevlyn (۱۹۹۹) نمرات فاي صرفا زماني براي فرد قابل محاسبه هستند که او حداقل از دو اسناد منفي در تکليف استفاده کرده باشد (۳۴).

تعداد جنبه هاي خود توليد شده (NSA) و همپوشاني بين آنها (OL) دو شاخصي هستند که براي سنجش پيچيدگي خود مورد استفاده قرار می گيرند. Linville براي تعريف عملياتي پيچيدگي خود، آماره اي به نام شاخص H را که از نظريه پردازش اطلاعات به عاريت گرفت مطرح کرد.

براي هر فرد مشارکت کننده چهار شاخص زير محاسبه شد:

۱- تعداد جنبه هاي خود (NSA): در پژوهش حاضر علاوه بر تعداد کل جنبه هاي خود، تعداد جنبه هاي خود در هر يك از چهار حوزه نقش و روابط (NSAr)، فعاليت ها (NSAa)، موقعيت مکاني (NSAs) و شرايط هيچاني (NSAe) نيز محاسبه گرديد.

۲- همپوشاني بين جنبه هاي خود (OL): به ميزان ارتباط (افتراق) جنبه هاي خود اشاره دارد و بين صفر (عدم همپوشاني) و يك (همپوشاني کامل) قرار دارد. از طريق فرمول زير محاسبه شد.

$$OL = (\sum_i (\sum_j C_{ij}) / T_j) / n * (n-1)$$

در اين فرمول C برابر با تعداد عبارات اسنادي مشترک در دو جنبه خود، T برابر با مجموع کل عبارات اسنادي در هر جنبه خود، n برابر با تعداد کل جنبه هاي خود توليد شده، i و j می توانند مقادير بين ۰ و n باشند (i ≠ j).

۳- آماره H: از طريق فرمول زير محاسبه شد.

$$H = \log_2 n - (\sum_i n_i \log_2 n_i) / n$$

مرتبط با ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در مصاحبه با شرکت‌کننده‌ها اخذ و سپس نحوه تکمیل تکلیف دسته‌بندی اسنادهای Linville به آنها آموزش داده شد. پس از اجرای تکلیف مربوطه، پرسشنامه وضوح خودپنداره بین آنها توزیع گردید. در طول پاسخ‌دهی شرکت‌کننده‌ها، پژوهشگر و دستیار پژوهش حضور فعال داشت تا از بروز پاسخ‌های تصادفی جلوگیری نماید و در صورت لزوم به پرسش‌های آنها پاسخ دهد. در خاتمه، آزمون دسته‌بندی کارت‌های ویسکانسین به طور جداگانه در اتاقی دیگر بر روی هر یک از شرکت‌کننده‌ها اجرا گردید. پس از جمع‌آوری اطلاعات، داده‌ها در برنامه SPSS-22 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای بررسی داده‌ها علاوه بر استفاده از آمار توصیفی از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام و چنگانه نیز بهره گرفته شد.

یافته‌ها

از بین ۱۴۷ نوجوان شرکت‌کننده تعداد ۸۰ نفر دختر و ۶۷ نفر پسر بودند. میانگین و انحراف معیار سنی نوجوانان پسر $(14/13 \pm 2/12)$ و نوجوانان دختر $(14/93 \pm 2/48)$ بود. همچنین میانگین و انحراف معیار سنی کل نوجوانان $(14/56 \pm 2/35)$ بود. بیشتر شرکت‌کنندگان حاضر در پژوهش (۷۶/۲ درصد) از مهاجرین نسل دوم بودند که یا در ایران متولد شده و یا قبل از سن شش سالگی به ایران مهاجرت کرده بودند. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ گزارش شده است. پس از تایید مفروضه نرمال بودن داده‌ها از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (مقادیر آماره KS برای پیچیدگی خود، ساختار ارزش‌گذاری و وضوح خودپنداره به ترتیب برابر ۰/۰۶۵، ۰/۱۱۰ و ۰/۰۸۶ به دست آمد)، برای تعیین رابطه بین متغیرهای پژوهش از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. جدول ۲ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش‌بین با هر یک از شاخص‌های انعطاف‌پذیری‌شناختی را نشان می‌دهد.

با توجه به نتایج این جدول می‌توان گفت رابطه بین ساختار ارزش‌گذاری با تعداد پاسخ‌های غلط $(r = -0/25, P < 0/05)$ ، ساختار ارزش‌گذاری با خطاهای درجاماندگی $(r = -0/22, P < 0/05)$ ، ساختار ارزش‌گذاری با تعداد طبقات تکمیل شده $(r = -0/25, P < 0/05)$ ، وضوح خودپنداره با تعداد پاسخ‌های غلط $(r = -0/22, P < 0/05)$ ، وضوح خودپنداره با تعداد خطاهای درجاماندگی $(r = -0/19, P < 0/05)$ و وضوح خودپنداره با تعداد طبقات تکمیل شده $(r = 0/2, P < 0/05)$ معنادار بود. بنابراین بیشترین ضریب همبستگی بین ساختار ارزش‌گذاری با دو شاخص تعداد پاسخ‌های غلط و تعداد طبقات تکمیل شده به دست آمد.

در این فرمول n برابر با کل عبارات اسنادی (در اینجا ۴۸) و n_i برابر با تعداد عبارات اسنادی است که در جفت جنبه‌های نام ظاهر می‌گردد. اهمیت افتراقی (Differential importance): مشارکت‌کنندگان اهمیت هر یک از جنبه‌های خود و مثبت یا منفی بودن (جاذبه) را مورد سنجش قرار می‌دهند. اهمیت افتراقی اشاره به همبستگی درونی بین درجه‌بندی اهمیت و درجه‌بندی جاذبه دارد که از ۱- (جنبه‌های خود منفی بالاترین اهمیت را دارند) تا ۱+ (جنبه‌های مثبت بالاترین اهمیت را دارند) تغییر می‌کند.

آزمون دسته‌بندی کارت‌های ویسکانسین (WCST): از آزمون دسته‌بندی کارت‌های ویسکانسین به عنوان ابزاری در جهت سنجش انعطاف‌پذیری شناختی در افراد ۵ تا ۹۸ سال استفاده می‌شود. این آزمون که طراحی و توسعه آن در ابتدا توسط Grant و Berg (۱۹۹۳) صورت گرفته از طریق دسته‌بندی دو دسته کارت ۶۴ تایی در سه بعد مختلف به سنجش انعطاف‌پذیری شناختی افراد می‌پردازد. در این تکلیف از مشارکت‌کنندگان خواسته می‌شود کارت‌هایی که به آنها ارائه می‌شوند را بر اساس یکی از سه قاعده مربوط به عضویت طبقه، دسته‌بندی کنند. قاعده دسته‌بندی و جای‌گذاری کارت‌ها به ترتیب رنگ، شکل و تعداد نمادها می‌باشد و مشارکت‌کننده بایستی از طریق آزمون و خطا و با توجه به بازخورد آزمونگر، قاعده صحیح طبقه‌بندی را حدس بزند. آزمون تا آنجا ادامه می‌یابد که آزمودنی جایگزینی ده کارت را برای شش دسته متوالی انجام دهد و یا تمام ۱۲۸ کارت پیش از تکمیل شش طبقه به اتمام برسند (۳۵).

از میان شاخص‌های مختلفی که از طریق این آزمون حاصل می‌شود غالباً سه شاخص زیر برای سنجش انعطاف‌پذیری شناختی استفاده می‌شود:

تعداد پاسخ‌های غلط: مجموع کوشش‌های مشارکت‌کننده که نتوانسته کارت‌ها را به طور صحیح دسته‌بندی کند.

خطاهای درجاماندگی: تعداد کوشش‌های خطایی که مشارکت‌کننده به دسته‌بندی کارت‌ها بر طبق قاعده موفقیت‌آمیز قبلی ادامه داده یا علی‌رغم بازخورد پژوهشگر مبنی بر نادرست بودن دسته‌بندی، همچنان به دسته‌بندی بر اساس قاعده نادرست پافشاری می‌کند.

تعداد طبقات تکمیل شده: تعداد طبقاتی که مشارکت‌کننده نتوانسته به ده پاسخ متوالی دسته‌بندی بر اساس قاعده درست اقدام کند. دامنه این شاخص از صفر تا شش است.

شیوه اجرای پژوهش به این صورت بود که در یکی از کلاس‌های مدرسه یا مرکز مربوطه و پس از احراز اطمینان از ملاک‌های ورود، اطلاعات

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
پیچیدگی خود	۲/۱۸	۱/۰۴
ساختار ارزش گذاری	۰/۶۴	۰/۲۷
وضوح خودپنداره	۳۵/۸۱	۷/۰۴
پاسخ‌های غلط	۵۰/۵۲	۱۷/۸۸
خطاهای درجاماندگی	۲۷/۱۳	۱۳/۹۳
طبقات تکمیل شده	۴/۱۵	۱/۶۵

جدول ۲. ضرایب همبستگی مولفه‌های خود ساختاری با شاخص‌های انعطاف پذیری شناختی

متغیر	ضریب همبستگی		
	تعداد پاسخ‌های غلط	خطاهای درجاماندگی	طبقات تکمیل شده
پیچیدگی خود	۰/۰۳	-۰/۰۶	-۰/۱۴
ساختار ارزش گذاری	-۰/۲۵*	-۰/۲۵*	۰/۲۵*
وضوح خودپنداره	-۰/۲۲*	-۰/۲۲*	۰/۲۰*

*P<۰/۰۵ **P<۰/۰۱

در مرحله بعد برای بررسی سهم هر یک از ویژگی‌های خود ساختاری در تبیین انعطاف پذیری شناختی، تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام انجام شد که نتایج آن در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام، ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی شاخص‌های انعطاف پذیری شناختی

متغیر ملاک	مدل	متغیر پیش‌بین	R	R ²	df	F	B	β	t	مفروضه‌های هم خطی	VIF
										تحمل	
طبقات تکمیل شده	۱	ساختار ارزش گذاری	۰/۲۴۹	۰/۰۶۳	(۱.۸۴)	۵/۵۶۳*	۱/۵۳۶	۰/۲۴۹	۲/۳۵۹*	۱	۱
	۲	ساختار ارزش گذاری	۰/۳۲۸	۰/۱۰۸	(۲.۸۳)	۵/۰۱۱*	۱/۶۰۲	۰/۲۶۰	۲/۵۰۴*	۱/۰۰۳	۰/۹۹۷
		وضوح خودپنداره	۰/۳۲۸	۰/۱۰۸	(۲.۸۳)	۵/۰۱۱*	۱/۶۰۲	۰/۲۶۰	۲/۵۰۴*	۱/۰۰۳	۰/۹۹۷
پاسخ‌های غلط	۱	ساختار ارزش گذاری	۰/۲۵۱	۰/۰۶۳	(۱.۸۳)	۵/۵۶۷*	-۱۶/۷۸	-۰/۲۵۱	۲/۳۵۹*	۱	۱
	۲	ساختار ارزش گذاری	۰/۳۴۲	۰/۱۱۷	(۲.۸۲)	۵/۴۲۶**	-۱۷/۵۶	-۰/۲۶۲	-۲/۵۲۵	۰/۹۹۷	۰/۹۹۷
		وضوح خودپنداره	۰/۳۴۲	۰/۱۱۷	(۲.۸۲)	۵/۴۲۶**	-۱۷/۵۶	-۰/۲۶۲	-۲/۵۲۵	۰/۹۹۷	۰/۹۹۷
خطاهای درجاماندگی	۱	ساختار ارزش گذاری	۰/۲۲۱	۰/۰۴۹	(۱.۸۳)	۴/۲۷۶*	-۱۱/۵۴	-۰/۲۲۱	-۲/۰۶۸*	۱	۱

**P<۰/۰۵*, P<۰/۰۱

معناداری وجود ندارد. در ادامه، نتایج پژوهش تبیین می‌شوند. نتایج تحلیل در ارتباط با پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی بر اساس ساختار ارزش‌گذاری، همسو با مدل پویای Showers است که نشان می‌دهد چگونه ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره ممکن است در مواجهه با رویدادهای فشارزا دستخوش تغییر شود (۳۶). بنابراین شرایط فشارزا ناشی از مهاجرت به تقویت ساختار تفکیک شده مثبت در نوجوانان مهاجر افغان منجر می‌شود و با توجه به نمرات شاخص اهمیت افتراقی که نوجوانان مهاجر افغان در مجموع جنبه‌های خود مثبت را مهم‌تر از جنبه‌های خود منفی درجه‌بندی کردند با مدل پویای Showers مطابقت دارد. در تبیین رابطه معنادار بین ساختار تفکیک و انعطاف‌پذیری شناختی موارد زیر قابل تامل است؛ نخست با توجه به کارکرد دفاعی ساختار تفکیک، نوجوانان مهاجر افغان در مواجهه با شرایط متعارض بین جامعه مبدا و مقصد از طریق ساختار تفکیک بهتر می‌توانند بین جنبه‌های خود متعارض با کمترین تنش جابه‌جا شوند. این یافته همسو با پژوهش Bekes و همکاران (۲۰۱۹) است. آنها در تشریح سطوح مختلف کارکرد برای سازوکار تفکیک پیشنهاد می‌کنند که در سطح کارکرد سازگارانه، تفکیک به افراد کمک می‌کند هنگام مواجهه با موضوعی فشارزا تمرکز خود را به سمت موضوع دیگری جابه‌جا کنند (۳۷). کارکرد دفاعی ساختار تفکیک مثبت به نوجوان مهاجر امکان می‌دهد علی‌رغم مواجهه با بازخورد منفی، دیدگاه مثبت درباره خود را تداوم بخشد. در این راستا استفاده مکرر از سازوکار دفاعی تفکیک احتمالاً به تقویت انعطاف‌پذیری شناختی در نوجوانان مهاجر افغان منجر می‌شود. از نگاهی دیگر می‌توان گفت نوجوانان مهاجر افغان به طور مکرر با ارزش‌ها، تکالیف رشدی و انتظارات فرهنگی متعارض در دو جامعه مواجه می‌گردند و به تبع آن، تلاش می‌کنند این تعارض را از طریق ساختار تفکیک حل کنند. به عبارت دیگر از طریق ارزش‌گذاری تفکیک شده بین جنبه‌های خود در دو جامعه متعارض به نحوی انتظارات هر دو جامعه را برآورده می‌سازند و بدین روی از یکسو فشار ناشی از خانواده برای حفظ ارزش‌ها و دیدگاه‌های جامعه افغان و از سوی دیگر فشار ناشی از پذیرش اجتماعی و ارزش‌ها در جامعه ایران را کاهش می‌دهند. جابه‌جایی بین فرهنگ‌ها مستلزم جابه‌جایی بین آمیحه‌های ذهنی مختلف است و در نتیجه به افزایش انعطاف‌پذیری شناختی کمک می‌کند (۱۶). در نهایت پرسش قابل تامل این است که آیا جابه‌جایی به شکل ساختار تفکیک آنچنان موثر است که تحت فشار شدید نیز کارایی داشته باشد. هم Showerz (۳۶) و Bekes و همکاران (۳۷) معتقدند گرچه ساختار تفکیک مثبت، در تداوم سازگار شدن با محیط موثر است اما مهم این است که افراد بتوانند تحت

برای استفاده از مدل رگرسیون، پیش‌فرض‌های استفاده از آن مورد آزمون قرار گرفت. به این منظور آزمون دوربین-واتسون برای بررسی استقلال خطاها، آزمون هم‌خطی با دو شاخص ضریب تحمل (تولرنس) و عامل تورم واریانس انجام شد. در پیش‌بینی تعداد طبقات تکمیل شده، تعداد پاسخ‌های غلط و تعداد خطاهای درجاماندگی (شاخص‌های انعطاف‌پذیری شناختی) از روی ویژگی‌های خود ساختاری مقدار عددی آزمون دوربین-واتسون به ترتیب برابر ۱/۷۵۷، ۲/۰۸۲ و ۲/۱۴۵ بیانگر استقلال خطاهای توزیع بود. سایر مشخصه‌های رگرسیون و مفروضه هم‌خطی بودن در جدول ۳ گزارش شده است که بر اساس شاخص‌های هم‌خطی بودن، بین متغیرهای پیش‌بین، هم‌خطی وجود نداشته و نتایج حاصل از مدل رگرسیون قابل اتکا است.

با توجه به جدول ۳، تحلیل رگرسیون برای متغیر ملاک تعداد طبقات تکمیل شده و تعداد پاسخ‌های غلط در دو گام صورت گرفته است و نتایج تحلیل رگرسیون در مدل ۲ نشان داد که ساختار ارزش‌گذاری و وضوح خودپنداره، توانایی پیش‌بینی ۱۰/۸ درصد از واریانس نمرات شاخص تعداد طبقات تکمیل شده را به طور معنادار ($P < 0/01$) و ۱۱/۷ درصد از واریانس نمرات شاخص تعداد پاسخ‌های غلط را به طور معنادار ($P < 0/01$) دارند. ساختار ارزش‌گذاری بیشترین سهم را در تبیین متغیرهای ذکر شده داشت. همچنین تحلیل رگرسیون برای شاخص تعداد خطاهای درجاماندگی در یک گام صورت گرفته است و نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که در میان مولفه‌های خود ساختاری، ساختار ارزش‌گذاری توانایی پیش‌بین حدوداً ۵ درصد از واریانس نمرات شاخص خطاهای درجاماندگی ($P < 0/01$) دارد. پیچیدگی خود رابطه معناداری با انعطاف‌پذیری شناختی نداشت.

بحث

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی نوجوانان مهاجر افغان در ایران بر مبنای ویژگی‌های خود ساختاری انجام شد. نتایج کلی پژوهش نشان داد که دو ویژگی ساختار ارزش‌گذاری و وضوح خودپنداره قادر به پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی هستند. به علاوه، از میان ویژگی‌های خود ساختاری بررسی شده، ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره بیشترین نقش پیش‌بینی‌کنندگی را در تمام شاخص‌های مربوط به انعطاف‌پذیری شناختی در آزمون طبقه‌بندی کارت‌های ویسکانسین به دست داد. به این صورت که آن دسته از نوجوانان مهاجر که ساختار خودپنداره را به شکل تفکیک‌شده‌تری ارزش‌گذاری کردند، انعطاف‌پذیری شناختی بهتری از خود بروز دادند. همچنین، تحلیل رگرسیون نشان داد بین پیچیدگی خود و انعطاف‌پذیری شناختی رابطه

(22)، Stopa و ديگران (2010) (39) و Morgan و Janoff-Bulman (1994) (40) نشان داد بين پيچيدگي خود و انعطاف پذيري شناختي رابطه معناداري وجود ندارد. در ارتباط با عدم پيش بيني انعطاف پذيري شناختي بر اساس پيچيدگي خود اظهارات ذيل قابل ذكر است. نخست اين كه عدم وجود اثر پيچيدگي خود ممكن است بدين دليل باشد كه مطالعه تحت شرايط فشارزا انجام نشده است. شواهدى وجود دارد مبنى بر اين كه پيچيدگي خود در شرايط فشارزا تاثير گذار است (17)، (38). به علاوه نحوه اندازه گيري سازه پيچيدگي خود يا شاخص H Linville و عدم اندازه گيري پيچيدگي در ابعاد مختلف چنين نتيجه اي را ممكن است رقم زده باشد. پيچيدگي مي تواند در ابعاد مختلف از جمله پيچيدگي اجتماعي، پيچيدگي شناختي، پيچيدگي هيچاني و پيچيدگي رفتاري مورد ارزايي قرار بگيرد. مثلا پيچيدگي اجتماعي به تمايل فرد به عضويت و تداوم اين عضويت در گروه هاي مختلف اشاره دارد و Maltby و ديگران (2004) نشان دادند كه با انعطاف پذيري شناختي رابطه مثبت معنادار وجود دارد (10). همسو با نتيجه اين پژوهش، همبستگي دوگانه مطالعه حاضر نيز نشان داد بين تعداد جنبه هاي خود مرتبط با نقش/روابط با تعداد خطاهاي در جاماندگي رابطه منفي معنادار وجود دارد. به عبارتي اين احتمال وجود دارد كه افزايش هويت هاي مرتبط با نقش/روابط در نوجوان مهاجر افغان، به انعطاف پذيري شناختي بيشتر او منجر شود.

در مجموع مي توان گفت علاوه بر محتوا، توجه به ويژگي هاي خود ساختاري از جمله ساختار ارزش گذاري اسنادها (تفكيك_آميختگي)، وضوح و پيچيدگي خود نيز در درك تجلي رفتارهاي افراد به ويژه گروه هاي در معرض خطر حائز اهميت اساسي است. به عنوان پيشنهادهاي کاربردي مي توان توصيه كرد برنامه هايي در ارتباط با ارتقاي وضوح خودپنداره، بسط شناختي و تقويت انعطاف پذيري شناختي نوجوانان مهاجر افغان در ايران در جهت افزايش سازگاري ايشان طراحي و به اجرا درآيد.

در اين پژوهش به علت تعطيلي مدارس و مراکز به دليل شيوع بيماري همه گير كوويد-19 دسترسي به نوجوانان مهاجر افغان با محدوديت مواجه بود. از جمله محدوديت هاي ديگر پژوهش مي توان به عدم نتيجه گيري علت و معلولي به دليل ويژگي پژوهش هاي مقطعي، اختلاف نظر در روايي و پاايي شاخص H Linville، محدوديت در تشریح تمام سازه هاي مرتبط با انعطاف پذيري شناختي بويژه عوامل بافتي فرهنگي و مشكلات استفاده از مقياس خودگزارشي براي وضوح خودپنداره اشاره كرد. در نتيجه با در نظر گرفتن اين محدوديت ها، تعميم نتايج بايد با احتياط كافي صورت بگيرد. با توجه به محدوديت هاي فوق، بررسي نقش ويژگي هاي خود ساختاري از طريق مطالعات طولی، يافتن شاخص روا و

شرايط پرفشار به ساختار آميخته جابه جا شوند. توصيه مي شود كه با اجرائي پژوهش تحت شرايط فشارزا و مطالعات طولی بتوان درك دقيق تري از رابطه ساختار ارزش گذاري و انعطاف پذيري شناختي به دست آورد.

نتايج پژوهش نشان داد وضوح خودپنداره در تبين انعطاف پذيري شناختي سهم دارد. اين یافته با نتايج پژوهش هاي Parise و همكاران (2019) (26)، Suszek و همكاران (2018) (29) و Bigler و همكاران (2021) (38) همسو بود. در تبين اين نتيجه مي توان گفت بنا به تعريف، نوجوانان مهاجر افغان كه از وضوح خودپنداره بالاتري برخوردارند، اطلاعات مرتبط با خود را به گونه اي روشن، با ثبات و با يك اطمينان مشخص گزارش مي كنند. به علاوه آنها از جابه جايي بين جنبه هاي خود در دو جامعه متعارض آگاهي بيشترى دارند. در اين حالت، نوجوانان مهاجر در مواجهه با شرايط فشارزا به انتخاب هاي بيشترى مي انديشند و براي سازگاري با شرايط، درك روشن و بينش مطمئن تري از نقاط قوت و ضعف خویش دارند. بنابراين نوجوانان مهاجر افغان با وضوح خودپنداره بالاتر در پاسخ به محيط اجتماعي از انعطاف پذيري شناختي بيشترى برخوردار هستند. گرچه بين وضوح خودپنداره با شاخص هاي تعداد طبقات تکميل شده و تعداد پاسخ هاي غلط در آزمون كارت هاي ويسكانسين رابطه معنادار به دست آمد اما ارتباط وضوح خودپنداره با شاخص خطاهاي در جاماندگي معنادار نبود. در جاماندگي عموماً به گرايش فرد به عدم تغيير و تداوم يك راهبرد اشاره دارد و شايد اين عدم ارتباط را اين گونه تبين كرد كه بنا به تعريف، وضوح خودپنداره به پيوستگي و ثبات در طی زمان اشاره مي كند. از ديگر موارد قابل تامل در یافته ها پيرامون رابطه بين وضوح خودپنداره و انعطاف پذيري شناختي اين بود كه نتايج نشان داد بين وضوح خودپنداره و درصد اسنادهاي منفي و ميان وضوح خودپنداره با درصد اسنادهاي مثبت گزارش شده در تكليف Linville، همبستگي وجود نداشت. از آن جايي كه افراد گرايش دارند تا اسنادهاي مثبت بيشترى را به خود منتسب كنند، مي توان گفت درصد ويژگي هاي مثبت تكليف Linville به نوعي شاخصي غيرمستقيم از عزت نفس نيز قلمداد مي شود. در نتيجه مي توان اين بحث را پيش كشيد كه ظرفيت پايين انعطاف پذيري شناختي با يك ديده گاه مبهم و نه يك ديده گاه مطمئن منفي نسبت به خود مرتبط است. به عبارتي داشتن ادراك منفي از خويشتن لزوماً به کاهش انعطاف پذيري شناختي منجر نمي شود بلكه عدم آگاهي و وضوح نسبت به هر دو نقاط ضعف و قوت است كه مي تواند توانايي نوجوانان مهاجر را در سازگاري با محيط تضعيف كند.

پژوهش حاضر همسو با پژوهش هاي Campbell و همكاران (2003)

مراکز و مدارس، از والدین نوجوانان و نوجوانان رضایت برای شرکت در مطالعه گرفته شد. همچنین پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.KHU.REC.1399.041 در کمیته اخلاق پزشکی و زیستی دانشگاه خوارزمی به تصویب رسید.

مشارکت نویسندگان

مرتضی دلاورپوراقدم: وظیفه اجرای پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها، نگارش اولیه مقاله و تحلیل و بررسی نتایج را بر عهده داشتند. علیرضا مرادی: نویسنده مسئول و راهنمای مراحل اجرایی پژوهش و اصلاح مقاله بودند. جعفر حسینی: راهنمایی در زمینه تجزیه و تحلیل داده‌ها را بر عهده داشتند. همه نویسندگان نتایج را مورد بحث قرار داده و در تنظیم و ویرایش نسخه نهایی مقاله مشارکت داشتند.

منابع مالی

این پژوهش با حمایت مالی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور با شماره طرح ۹۶۰۰۵۲۸۰ انجام شده است.

تشکر و قدردانی

از تمامی پرسنل مراکز کودکان پرتو حامی در تهران، سمنان و مشهد به ویژه سرکار خانم دکتر اشرفی، مجتمع آموزشی شهدای طلائیه منطقه ۵ آموزش و پرورش، و نوجوانان و والدینی که در این پژوهش همکاری کردند کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

تعارض منافع

نویسندگان مقاله حاضر هیچ‌گونه تعارض منافی را گزارش نکرده‌اند.

پایتری از پیچیدگی خود، مقایسه گروه‌های مختلف به ویژه با نوجوانان کشور مقصد و بررسی نقش تعدیل‌کنندگی رابطه خود ساختاری با انعطاف‌پذیری از طریق متغیرهای دیگری همچون راهبردهای فرهنگ‌پذیری، تنظیم هیجان، ابعاد شخصیتی و میزان تجربیات شدید کودکی می‌تواند به یافته‌های قابل تامل‌تری منتهی شود. همچنین به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های خود ساختاری، پیچیدگی خود در ابعاد مختلف مورد سنجش و بررسی قرار بگیرد.

نتیجه‌گیری

به طور کلی، نتایج پژوهش حاضر تاکید بر سهم ویژگی‌های خود ساختاری بر پیامدهای سازگاری از جمله انعطاف‌پذیری شناختی نوجوانان مهاجر افغان در ایران دارد. بر اساس یافته‌های این مطالعه، ویژگی‌های ساختار ارزش‌گذاری خودپنداره (تفکیک-آمیختگی) و وضوح خودپنداره احتمالاً می‌تواند در پیش‌بینی انعطاف‌پذیری شناختی نقش داشته باشد. با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش، هر چه بتوان نوجوان مهاجر افغان در ایران را در نقش‌ها، روابط و فعالیت‌های مختلف درگیر ساخت، در عین حال خودآگاهی او را نسبت به نقاط قوت و ضعفش افزایش داد و توأم با وضوح خودپنداره، مهارت او را در جابه‌جایی بین هویت‌های بافتی شده متمایز، تقویت کرد توانایی او در سازگاری با پیچیدگی‌های هویت مهاجر و نوجوان بودن و در نتیجه ظرفیت انعطاف‌پذیری شناختی افزایش می‌یابد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق در پژوهش

به منظور رعایت موازین اخلاقی در پژوهش با هماهنگی مسئولین

References

1. Dadras O, Nakayama T, Kihara M, Ono-Kihara M, Seyedalin-aghahi S, Dadras F. The prevalence and associated factors of adverse pregnancy outcomes among Afghan women in Iran; Findings from community-based survey. *Plos One*. 2021;16(1):e0245007.
2. Campbell MR, Mann KD, Mofatt S, Dave M, Pearce MS. Social determinants of emotional well-being in new refugees in the UK. *Public Health*. 2018;164:72-81.
3. Davis AN, Carlo G, Taylor AK. The interplay of commu-

- nity and family risk and protective factors on adjustment in young adult immigrants. *International Journal of Psychology*. 2021;56(2):208-215.
4. Lee S. Emotion regulation flexibility as a protective factor against immigration-specific socialcultural risk [PhD Dissertation]. Washington: Washington State University;2021.
5. Sher-Censor E, Mizrachi-Zinman A. Mothers' narratives on their immigration experiences: Associations with maternal relatedness and adolescent adjustment. *Research on Adolescents*.

- 2021;31(2):351-367.
6. Kenfak K. Positive and negative intergroup contact from the perspective of immigrants: Their impact on acculturation strategies and psychological adjustment [PhD Dissertation]. Bologna, Italy:AlmaDI University of Bologna;2021.
  7. Kalia V, Knauff K, Hayatbini N. Adverse childhood experiences (ACEs) associated with reduced cognitive flexibility in both college and community samples. *Plos One*. 2021;16(12):e0260822.
  8. Odacı H, Bulbul K, Turkkan T. The mediating role of cognitive flexibility in the relationship between traumatic experiences in the childhood period and substance abuse proclivity. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*. 2021;39(4):538-554.
  9. Bempong N, Sheath D, Seybold J, Flahault A, Depoux A. Critical reflections, challenges and solutions for migrant and refugee health: 2nd M8 Alliance Expert Meeting. *Public Health Reviews*. 2019;40:3.
  10. Maltby J, Day L, McCutcheon LE, Martin MM, Cayanus JL. Celebrity worship, cognitive flexibility, and social complexity. *Personality and Individual Differences*. 2004;37(7):1475-1482.
  11. Ahn A, Kim B, Park Y. Asian cultural values gap, cognitive flexibility, coping strategies, and parent-child conflicts among Korean Americans. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*. 2008;14(4):353-363.
  12. Lan X. Perceived parenting styles, cognitive flexibility, and prosocial behavior in Chinese youth with an immigrant background: A three-group comparison. *Current Psychology*. 2022:1-19.
  13. Fuligni AJ, Tsai KM. Developmental flexibility in the age of globalization: Autonomy and identity development among immigrant adolescents. *Annual Review of Psychology*. 2015;66(1):411-431.
  14. McConnel AR, Strain LM. Content and structure of self-concept. In: Sedikides C, Spencer SJ, editors. *The self*. New York:Psychology Press;2007. pp. 51-74.
  15. Gunduz, Bulent. The contributions of attachment styles, irrational beliefs and psychological symptoms to the prediction of cognitive flexibility. *Educational Sciences: Theory and Practice*. 2013;13(4):2079-2085.
  16. Spiegler O, Leyendecker B. Balanced cultural identities promote cognitive flexibility among immigrant children. *Frontiers in Psychology*. 2017;8:1579.
  17. McConnel AR. The multiple self-aspects framework: Self-concept representation and its implications. *Personality and Social Psychology Review*. 2011;15(1):3-27.
  18. Clifford G, Hitchcock C, Dalgleish T. Compartmentalization of self-representations in female survivors of sexual abuse and assault, with posttraumatic stress disorder (PTSD). *Psychological Medicine*. 2020;50(6):956-963.
  19. Linville PW. Self-complexity as a cognitive buffer against stress-related illness and depression. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2007;52(4):663-676.
  20. Rafaeli-Mor E, Steinberg J. Self-complexity and well-being: A review and research synthesis. *Personality and Social Psychology Review*. 2002;6(1):31-58.
  21. Donahue EM, Robins RW, Roberts BW, John OP. The divided self: Concurrent and longitudinal effects of psychological adjustment and social roles on self-concept differentiation. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1993;64(5):834-846.
  22. Campbell JD, Assanand S, Paula AD. The structure of the self-concept and its relation to psychological adjustment. *Journal of Personality*. 2003;71(1):115-140.
  23. Showers CJ, Zeigler-Hill V. Compartmentalization and integration: The evaluative organization of contextualized selves. *Journal of Personality*. 2007;75(6):1181-1204.
  24. Brown CM. A review of the experience and consequences of self-aspect activation, number, and distinctiveness. *Self and Identity*. 2018;17(4):371-381.
  25. Campbell JD, Trapnell PD, Heine SJ, Katz IM, Lavallee LF, Lehman DR. Self-concept clarity: Measurement, personality correlates, and cultural boundaries. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1996;70(1):141-156.
  26. Parise M, Canzi E, Olivari MG, Ferrari L. Self-concept clarity and psychological adjustment in adolescents: The me-

- diating role of emotion regulation. *Personality and Individual Differences*. 2019;138:363-365.
27. Alessandri G, Longis ED, Golfieri F, Crocetti E. Can self-concept clarity protect against a pandemic? A daily study on self-concept clarity and negative affect during the COVID-19 outbreak. *Identity*. 2021;21(1):6-19.
28. Hanley AW, Garland EL. Clarity of mind: Structural equation modeling of associations between dispositional mindfulness, self-concept clarity and psychological well-being. *Personality and Individual Differences*. 2017;106:334-339.
29. Suszek H, Fronczyk K, Kopera M, Maliszewski N. Implicit and explicit self-concept clarity and psychological adjustment. *Personality and Individual Differences*. 2018;123:253-256.
30. Duan J, Xu Y, Swol LM. Influence of self-concept clarity on advice seeking and utilisation. *Asian Journal of Social Psychology*. 2020;24(4):435-444.
31. Ghasemi E, Rajabi F, Majdzadeh R, Vedadhir A, Negarandeh R. Aspects influencing access to HIV/AIDS services among Afghan immigrants in Iran: A qualitative study. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*. 2022;10(3):172-183.
32. Delavar A. Research methods in psychology and educational sciences. Tehran:Virayesh Publication;2018. (Persian)
33. Razian S, Fathi-Ashtiani A, Hassanabadi H, Ashrafi E. Psychometric properties of the Persian version of the Self-concept clarity Scale. *Journal of Research in Psychological Health*. 2019;13(3):78-90. (Persian)
34. Showers J, Kevlyn S. Organization of knowledge about a relationship partner: Implications for liking and loving. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1999;76(6):958-971.
35. Lezak MD. Neuropsychological Assessment. 4th ed. New York:Oxford University Press;2004.
36. Showers CJ. Integration and compartmentalization: A model of self-structure and self-change. In: Cervone D, Mischel W. Advances in personality science. New York:Guilford Press;2003. pp. 271-291.
37. Bekes V, Ferstenberg Y, Perry J. Compartmentalization. In: Zeigler-Hill V, Shakelford TK. Encyclopedia of personality and individual differences. Cham, Switzerland:Springer;2019.
38. Bigler M, Neimeyer GJ, Brown E. The divided self revisited: Effects of self-concept clarity and self-concept differentiation on psychological adjustment. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 2001;20(3):396-415.
39. Stopa L, Brown M, Luke M, Hirsch C. Constructing a self: The role of self-structure and self-certainty in social anxiety. *Behaviour Research and Therapy*. 2010;48(10):955-968.
40. Morgan HJ, Janoff-Bulman R. Positive and negative self-complexity: Patterns of adjustment following traumatic versus non-traumatic life experiences. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 1994;13(1):63-85.